

ARLECHIN

ROMAN SZYDLOWSKY
(Polonia)

desen de ANESTIN

Am văzut spectacolul cu Troienele în interpretarea colectivului de la Teatrul Național din Iași. Spectacolul este interesant construit ca formă și are momente de mise-en-scene excelente. Interpreta Hecubei este foarte bună. Dar mi se pare că sensul acestei tragedii este alit de cutremurător, încă formă aceasta îl îngustează și pune un fel de barieră între spectacol și spectator.

Marginalii

Da, am participat la unele cearsuri ale seminarului internațional de regie și am văzut câteva spectacole, însă din cauza aceasta nu am o viziune de ansamblu asupra întregii manifestări. Pot însă să vă spun ce am văzut, repet, o impresie fatal limitată, prin faptul că n-am urmărit nici măcar toate discuțiile.

Totuși, am rămas cu două impresii: una, privind dialogul dintre regizori. Am avut impresia că au fost mai degrabă un soi de monoloage, că lucrurile nu s-au structurat, că punctele de vedere nu aveau contacte esențiale. Și aceasta pentru că se vorbea de modalități, forme, mijloace în mod abstract, indiferent de varietatea de condiții concrete care determină pe artist. A discuta astfel despre „happening”, și a crede că în S.U.A. sau în România au în mod necesar același ecou și pot avea aceeași funcție înseamnă a nu înțelege mecanismul necesar al formulelor artistice. S-ar putea spune multe în această privință. În Occident, a acuza „Living Theater”-ul sau „happening”-ul de formalism, e același tip de greșală.

Al doilea lucru care m-a interesat a fost punerea în scenă a „Troienelor” la Teatrul Național din Iași, în regia Ancăi Ovanetz. Nu pentru că spectacolul n-ar fi avut fisuri în însăși concepția lui — ci pentru faptul că s-a pus această tragedie în scenă. Teatrul, de o deosebită frumusețe, avea ecouri contemporane, în toate privințele. Aș fi vrut ca Anca Ovanetz să sublinieze tocmai acest lucru. A găsi modalități de a inscrie marile valori ale culturii universale în circuitul problemelor contemporane, a le reactualiza în funcție de obsesiile actuale, a transforma momentele abstracte într-o concretă dezbatere a zilelor noastre este mai mult decât laudabil. Întreprinderea este temerară, cere entuziasm, și Anca Ovanetz l-a avut, ca și dorință de rigoare, de adevăratul grandios. De aceea, fără să fiu regizor, eu aș fi renunțat la scândare, dar găsesc foarte potrivită ideea de a aduce tragedia în mijlocul spectatorilor și de jur-impresur lor. Inițiativa trebuie laudată, și chiar dacă ar fi fost o cădere (cum n-a fost) e demn și măreț să cazi la Euripide, altceva decât să nu izbutești la un balansoar sau altul. Însă despre sugestiile trezite de bătrînul clasic voi reveni curînd, într-un articol special.

Alexandru IVASIUC

Într-o dimineață răcoasă de iunie s-au deschis la București lucrările Reuniunii Institutului Internațional de teatru, cu tema: Pregătirea profesională a tînărului regizor. De-a lungul unei săptămîni (16—22 iunie) Teatrul Giulești a fost sediul acestei semnificative întîlniri. Iată-ne în fastuoasa sală. Atmosfera nu e aceea ezitantă a primelor cunoștințe, căci majoritatea participanților au sosit de la Budapesta, unde a fost ales Comitetul executiv al I.T.I.-ului. Se fac acum primele gesturi, acelea care vor deveni obișnuințele fiecăruia: lumea buletinului editat zilnic de către biroul de presă, a căștilor, a prietenilor. E ceva familiar și cald la aceste congrese unde oamenii ajung rapid, fără obișnuitele circumstanțe, să se prindă în sarabanda întrebărilor și a răspunsurilor. Aici iluzia poate fi absolută: cauza întîlnirii noastre pare, pentru o clipă, a fi în centrul lumii. Cu această frumoasă ultare am renunțat la totul pentru a privi din nou către teatru și către eroul său actual: regizorul.

Pompiliu Macovei, președintele C.S.C.A., urează bun venit oaspeților, Radu Beligan, directorul Teatrului Național, vorbește despre teatru și epoca noastră, epocă în care „realul are culoarea omenescului”. P. Brunius, președintele I.T.I.-ului, Jean Darcante, secretar general al I.T.I.-ului, pronunță acele generalități care nu se salvează decît prin farmecul unei prezențe distinse sau prin jocul dezinvolt al unui perfect spirit galic. Congresul începe de acum încolo.

Radu Penculescu, mai grav decît niciodată, profesor sever, citește primul referat al reuniunii: „Formarea studentului regizor la Institutul de artă teatrală și cinematografică”. Respingînd orice teoretizare în general, Penculescu prezintă principalele etape din educația teatrală a studentului-regizor. Nu se aspiră către formarea unui anumit tip, ci către dezvoltarea personalității. Profesorul, e menirea lui principală, trebuie să dezvăluie treptat miezul care se ascunde în adîncul fiecărui tînăr student. Proba acestei încercări o aduc fragmentele regizate de student în anul III și IV. Cel dintîi e Furtuna, în regia lui Constantin Marinescu. Tentativă de a ne introduce într-o lume a unei magii nocturne și stranii, spectacolul utilizează un limbaj corporal expresiv. Pe insula lui Prospero, amestec de senzualitate și inocență, tainele beznei se desfac, iubirea înflorește, iar Ariel (interpretat de St. Velnicu) plutește fascinant și straniu atotputernic. Unora le place, alții resping spectacolul, — înseamnă că el interesează, că nu s-a înecat în nisipurile gri ale indiferenței.

Îeșind, îl întîlnesc pe John Blatchley pe care Marowitz mi-l prezentă ca „cel mai bun profesor de teatru”. El predă la Drama Center din Londra.

— Care sînt principalele tendințe care vă pasionează în teatrul contemporan?

— Libertatea formei. Trupele tinere o înțeleg ca libertate de a vorbi despre noi înșine. Teatrul trebuie să pună în discuție viața contemporană. Această actualitate se obține, în primul rînd, datorită tinerilor. Cei care iubesc clasicii, și eu mă număr printre ei, trebuie să se lase conduși de tineri pentru a vedea unde ne duc. Condamnările pripite sînt riscante. Nu trebuie să ne grăbim a nega fragmentul din Furtuna în nu-

mele unor principii rigide. El poate fi baza unui studiu serios. Tinerii din teatrul de azi nu se mai mulțumesc să vorbească, ei au și curajul acțiunii, și mai ales au țelul.

Seara se prezintă examenele de regie ale Mușatei Mucenic și Andrei Belgrader cu Năzdrăvanul Occidentului, fragmente din Mășterul Manole în regia lui Alex. Colpacci și din Bachantele regizate de Cătălina Buzoianu. Controversate, aplaudate, aceste încercări au arătat că școala noastră de regie aparține unui curent viu, care interesează, care preocupă lumea teatrală contemporană.

Ziua cehilor

Nu sînt un obișnuit al congreselor, și de aceea le sesizez mai mult tulburătoare mișcare. E în această fortoasă, unde fiecare întîlnire posedă atributele surprizei — decepție sau uimire — un farmec aparte, dar, mai ales, o ciudată senzație: timpul se dilată. Fiecare ceas devine un eveni-

Printre spectacolele tinerilor regizori români supuse discuției: „Neînțelegerea” de A. Camus, regia lui Ivan Helmer

ment, secunde se încarcă cu neștiute puteri ce le domolesc curgerea rapidă. Ieșind din cotidian, avem, o clipă, revelația duratei. Prea dense, zilele sfîrșesc însă prin a fi la fel de indistincte ca cele obișnuite. Am înțeles că și aici, în mijlocul agitației, privilegiul unui eveniment apare greu. Marți, cea de-a doua zi, ne-a oferit însă o asemenea ocazie. Dincolo de spectacolul studenților americani din Kansas, cu fragmente ale piesei lui Albee, Visul american, dincolo de vernisajul bogatei expoziții internaționale Cărți și publicații de teatru, de discuțiile neclare din cursul dimineții, am privit uimiți spectacolul teatrului din Ostrava cu piesa lui Milan Calabek, Messă de Crăciun, în regia lui Pavel Hradil.

Piesa lui Calabek e gravă, căci, amestec de imaginar și realitate, de candor și tragic, ea conține un discurs despre artist și libertate. Eroul, Jan Jakub, a scris o Messă de Crăciun a cărei puritate, dincolo de dumnezeire, o aruncă

în lumea laică. Calabek concepe o mișcare contrapunctică a scenelor biblice cu cele cotidiene, mișcare ce se încheie cu un ultim acord, în care cele două teme coincid. Masacrul inocenților e și moartea lui Iosif, nu apostolul, ci interpretul și artistul, însuși Jan Jakub. Angelica liniște prin care jocul suspendase teroarea se sparge sub sabia despotului și cuțitul asasinului.

Hradil ne captivează prin simplitate. Ritualul e primitiv și modest. Tragedia îmbracă veșmintele simple ale omenescului. Teatrul își pierde aici violența sau austeritatea, devenind învăluitoare și imaculată mantie a ființei noastre. Aplauze fără de sfîrșit au salutat în noapte o zi ce se sfîrșea printr-un miracol.

Politica — imperativul
de azi al teatrului

„A zi nu poți avea un teatru care nu e politic. Politica e peste tot. Fără de ea înseamnă a crea necinstii, mincinos. Datoria omului de teatru este de a atinge pe ceilalți, de a explica lucid și loial lumea pe care o trăim. Publicul e lucrul cel mai important la un spectacol. Fără el teatrul nu valorează nimic”. (John Blatchley)

„Teatrul trebuie să fie puternic. Și pentru aceasta el discută problemele noastre încercînd să devină o articulație verbală a destinului actual al popoarelor și oamenilor. Teatrul are obligația să fie o comunicare și o influență, adică să însemne o forță pentru construirea condiției umane de azi”. (Cecile Guidoté — regizoare din Filipine.)

„Preocupările tinerei generații de regizori finlandezi sînt în primul rînd ideologice, și nu estetice. Cei vîrstnici pretind că nu fac politică. Ei nu recunosc că a fi antisocialist, șovin, e tot politică. Și stînga, și dreapta înseamnă politică. Pentru generația mea, marii luptători revoluționari au reprezentat influențe decisive, iar spectacolele lui Strehler, Planchon, Brook ne-au descoperit teatrul social. Teatrul are de înfruntat cenzura burgheză a societății. Omul, la noi, dispune de multe tentații — televiziunea, barul etc. — și, pe deasupra, capitalismul tinde mereu să organizeze forme confortabile. Fără a cunoaște lumea capitalistă nu poți înțelege problemele noastre. E imposibil să fii independent. Pentru a exista, teatrul trebuie să arate și cealaltă față a lucrurilor”. (Janko Turkka — regizor finlandez.)

„Eu iubesc teatrul simplu și serios, nu doar jurnalistic. Teatrul zilei mi se pare fără putere. Mă interesează problema săptămîinii doar ca om, și nu ca regizor. Beckett, Albee, sînt autori de piese politice, dar nu la zi. O astfel de piesă e doar o critică fără viziune”. (Allan Schneider — regizor american.)

Indiferent de nuanțe, pătrunderea nedisimulată a ideologicului în universul artistic e un adevăr al teatrului de azi. Formă de activitate umană, el există tocmai prin capacitatea de a capta ecourile vieții.

„Teatrul trece printr-o perioadă ofensivă. Totul se schimbă. Apar teatre de orice fel, dar mai ales trupe alături de teatru. Se iese din teatru — e principalul sens al mișcării actuale. Într-o lume explozivă teatrul nu poate fi decît asemenea ei”. (Rosamonde Gilder — președintă de onoare a I.T.I.)

Doi regizori: Andrei Șerban și Ellen Stewart

Cecile Guidoté, regizoare și profesoară de artă teatrală filipineză și Rosamonde Gilder, președintă de onoare a I.T.I.